

Niektoré výzvy informačnej spoločnosti v oblasti morálnej teológie

Peter Šantavý

Abstrakt

Rodiaca sa informačná spoločnosť v kontexte postmodernity je sprevádzaná paradigmatickou zmenou, ktorá sa okrem iného dotýka hodnôt a aplikácie základných morálnych princípov. Príspevok sa snaží poukázať na niektoré morálne dopady a výzvy, ktoré informačná spoločnosť a moderné informačné i komunikačné prostriedky prinášajú do dnešného sveta.

KLúčové slová: virtuálny svet, whistleblowing, sledovanie, informačná kriminalita, kybernetické vedenie vojny, umelá inteligencia, morálna teológia, princípy a hodnoty.

1. Informačná spoločnosť a postmoderna

Schopnosť komunikovať, spoznávať, spracovávať, uchovávať a odovzdávať informácie patrí k podstatným prejavom ľudského bytia a jeho inteligencie. V horizonte rozvoja ľudskej civilizácie tak postupne vznikajú technológie, pomocou ktorých sa človek snažil realizovať komunikáciu a uchovávanie i odovzdávanie informácií – od najjednoduchších nástenných malieb a dymových, či zvukových signálov¹ sa postupne rozvíjajú a stávajú sofistikovanejšími i metódy a prostriedky uchovávania i šírenia informácií, k čomu sa následne pridávajú aj snahy o spracovanie, klasifikáciu, ochranu a rôznorodé triedenie informácií.

1.1. Informačné a komunikačné technológie ako prostriedok

Nutnou podmienkou pre tento proces je rozvoj prostriedkov informačných a komunikačných technológií, ktoré sú ovocím technologického i spoločenského rozvoja sveta.

V nadväznosti na rozvoj kníhtlače, následnú priemyselnú revolúciu a vedecký i technologický rozvoj na sklonku 19. a začiatkom 20. storočia² sa rapídny spôsobom rozvíjajú technické aspekty informačných a komunikačných technológií (IKT). Súčasne stúpa ich dôležitosť pre každodenný život človeka i celej spoločnosti.

Rôznorodým spôsobom sa rozvíja aj postoj spoločnosti k rozsahu, obsahu a dostupnosti informácií, tvoriac tak osobitnú oblasť aplikácie, využívania a dopadu prostriedkov IKT.

Z IKT sa stáva **dôležitý prostriedok života dnešnej spoločnosti**, ktorý ponúka moderné a efektívne formy komunikácie, uchovávania i spracovávania informácií z celého spektra ľudskej činnosti.

1 MILLER D., *Cave art: an early example of information processing*, MD Comput 1999. Jan-Feb;16(1):56-9. USA.

2 Hovoríme o tzv. Druhej a Tretej priemyselnej revolúcii. Druhá priemyselná revolúcia spadá do obdobia druhej polovice 19. storočia až po 1. svetovú vojnu. V tomto čase sa masívnym spôsobom rozrastá priemyselná výroba a prichádza k elektrifikácii spoločnosti. Tretia priemyselná revolúcia je skôr známa ako digitálna. Je obdobím nástupu digitálnych technológií, počítačov a moderných foriem spracovania informácií i komunikácie.

Digitálna revolúcia bola začiatkom informačného veku a premeny spoločnosti na spoločnosť založenú na vedomostiach.

HUMBER, M. *Technology and Workforce: Comparison between the Information Revolution and the Industrial Revolution* [on-line]. University of California, Berkeley 2007 [cit. 16. mája 2018].

Dostupné na internete: <<http://infoscience.epfl.ch/record/146804/files/InformationSchool.pdf>>

Informačné a komunikačné technológie ako prostriedok sa etablojú v práci a službách, vo verejnom živote, v komunikácii, v zábave a relaxe i v osobnom živote.

Vo využívaní IKT badať **kontinuálny nárast**, ktorý nielenže kopíruje takmer exponenciálny rozvoj vedy a techniky, ale kvantom informácií ho pomaly presahuje³.

Zároveň sa uskutočňuje evidentný posun vo využívaní IKT **z roviny možnosti do roviny nutnosti** – ide predovšetkým o niektoré oblasti v pracovnom sektore a úradnom styku⁴.

Oblasť IKT je jednou z tých oblastí života modernej spoločnosti, v ktorej môžeme najviac badať **technologický pokrok a jeho dôsledky** na život veľkého množstva ľudí, či zmien medzi generáciami. V tejto oblasti ide prakticky o **permanentnú technologickú revolúciu**, ktorá preniká do širokého spektra každodenného života.

Prostriedky IKT sú masovo prijímané populáciou, presahujú geografické i kultúrne vzdialenosti a pretvárajú vnímanie spoločnosti ako **global village**⁵.

Dôsledkom intenzívneho a masívneho využívania prostriedkov IKT sú výrazné **zmeny v psychológii a sociológii vzťahov**.

Postupne sa tak vytvára **virtuálny životný priestor**, v ktorom sa spoločnosť vo svojom fungovaní stáva nezávislou od priestoru⁶.

1.2. Fenomén rodiacej sa informačnej spoločnosti – zmena paradigmy

V kontexte permanentnej digitálnej revolúcie, ktorá postupne preniká všetky sféry života, pozorujeme síce postupné, ale súčasne i radikálne zmeny:

- spoločnosť sa mení na **vedomostnú** a zameranú na špičkové technológie⁷;
- informačné a komunikačné technológie už nie sú iba prostriedkom, ale sa stávajú

3 Erich Smid, v tom čase CEO spoločnosti Google, na konferencii Techonomy kalifornskom Lake Tahoe vyhlásil: „Every two days now we create as much information as we did from the dawn of civilization up until 2003.“
MG SIEGLER. *Eric Schmidt: Every 2 Days We Create As Much Information As We Did Up To 2003* [on-line]. TechCrunch 2010 [cit. 22. júna 2018].

Dostupné na internete: <<http://techcrunch.com/2010/08/04/schmidt-data/>>

4 *Lisabonská stratégia* [on-line]. [cit. 22. júna 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.eu2020.gov.sk/lisabonska-strategia/>>

Európska stratégia 2020 [on-line]. [cit. 22. júna 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.eu2020.gov.sk/strategia-europa-2020/>>

Operačný program Informatizácia spoločnosti [on-line]. [cit. 7. decembra 2017].

Dostupné na internete: <<http://www.informatizacia.sk/opis/598s>>

5 Termín *the global village* bol prvý raz v tomto kontexte použitý filozofom a mediálnym teoretikom Marshallom McLuhanom v jeho dielach *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man* (1962) a *Understanding Media: The Extensions of Man* (1964).

MCLUHAN, E. *The source of the term, "Global Village"* [on-line]. Marshall McLuhan Studies: Issue 2, 17.5.2000, [cit. 14. mája 2018].

Dostupné na internete: <http://projects.chass.utoronto.ca/mcluhan-studies/v1_iss2/1_2art2.htm>

6 ŠANTAVÝ, P. *Informačné a komunikačné technológie (1)*, [on-line]. RKCMBF UK, 27.04.2013 [cit. 14. mája 2018].

Dostupné na internete: <<https://paulus.frcth.uniba.sk/moodle/course/view.php?id=244>>

7 HUMBER, M. *Technology and Workforce: Comparison between the Information Revolution and the Industrial Revolution* [on-line]. University of California, Berkeley 2007 [cit. 16. mája 2018].

Dostupné na internete: <<http://infoscience.epfl.ch/record/146804/files/InformationSchool.pdf>>

kontextom;

- mení sa nielen spôsob práce, ale i čas a životný priestor: prichádza k **virtualizácii času a priestoru**;
- obrovská **dynamika vývoja a zmien** informačného priestoru;
- rozvoj **nových foriem spoločenskej interakcie**, keďže vplyvom IKT medziľudské vzťahy zažívajú boom rôznych foriem spolupráce a koexistencie: adhokracia⁸, sociálne siete, fake news⁹, social production¹⁰,...

Uvedené aspekty sa podpisujú pod meniaci sa spôsob života i kultúrne zmeny a bytostne sa odrážajú v psychológii vzťahov – postupne prichádza k zmene paradigmy.

Paradigmatickou zmenou vyjadrujeme skutočnosť, že na základe zmien v technológiách a zhlľadom na prevratný vedecký i technologický pokrok sa mení medziľudská komunikácia vo svojej podstate¹¹, menia sa vzťahy, mení sa spoločnosť a princípy jej fungovania.

1.3. Čo v súčasnosti tvorí virtuálny svet

Na základe intenzívneho využívania IKT v modernej spoločnosti sa prakticky celý pracovný, úradný, či medziľudský proces presúva do digitálnych foriem v rámci informačných prostriedkov. Postupne sa tak skutočne vytvára virtuálny životný priestor, v ktorom sa **spoločnosť vo svojom fungovaní stáva nezávislou od priestoru.**

Virtuálny životný priestor, často nazývaný aj **kybernetický priestor** (cyberspace¹²), či **virtuálny**

- 8 STERLING, B. *The Hacker Crackdown*, Natura 12/1995-07/1996: "...skupiny ľudí spontánne vznikajúce naprieč tradičnou organizovanou štruktúrou pre riešenie konkrétneho problému, s významnou pomocou počítačom podporovaných expertíz, a opäť zanikajúce po jeho vyriešení..."
VACEK, J., SKALICKÝ, J., VOSTRACKÝ, Z., POTMĚŠIL, J. *Společnost, věda a technologie*, ZČU, 1998:
Z charakteristik spoločnosti znalostí: "Najlepším spôsobom organizácie nie je byrokracia, ale adhokracia. V ad hoc (k určitému účelu vytvorenej) organizácii je každá organizačná zložka modulárna a disponibilná, každá laterálne interaguje s mnohými inými jednotkami. Rozhodnutia sú prijímané podľa okolností, nie štandardným spôsobom."
[cit. 16. mája 2018]
Dostupné na internete: <http://www.kip.zcu.cz/kursy/svt/svt_www/2_soubory/2_7.html>
- 9 Vedomé a zámerné vytváranie a rozširovanie falošných správ v ideologickej, politickej, spoločenskej, vedeckej i náboženskej rovine. Treba však povedať, že na jednej strane sú *fake news* reálnym fenoménom a problémom mediálneho sveta rodiacej sa informačnej spoločnosti, na strane druhej sa však toto slovné spojenie začína používať ako nekorektný nástroj, ktorým sa miesto poctivej argumentácie a priori a bez dôkazov odmieta argumentácia oponenta ako falošná.
- 10 Rôzne formy tvorby intelektuálneho vlastníctva, ktoré v kybernetickom priestore častokrát nadobúda formy spoločnej, zdieľanej alebo orálnej produkcie.
Popis uvedeného fenoménu je uvedený v druhej kapitole licenciátskej práce *Analýza virtuálneho sveta v kontexte náboženskej formácie, pôsobenia a života Cirkvi*, v časti *Autorský vzťah k dielam a informáciám v informačnej spoločnosti*.
ŠANTAVÝ, P. *Analýza virtuálneho sveta v kontexte náboženskej formácie, pôsobenia a života Cirkvi* [licenciátska práca], RKCMBF UK, Bratislava, 2017.
- 11 Podstatné zmeny a s tým súvisiace psychologické i sociologické dôsledky sa týkajú:
 - subjektu komunikácie, ktorým už nemusí byť len človek, ale aj umelá inteligencia;
 - osobitných fenoménov informačnej spoločnosti, napr. virtualizácia a relativizácia priestoru a času, ktorých dôsledkom je extrémny vplyv a zmeny vo fungovaní spoločnosti a života jej členov.
- 12 Tento termín prvý raz použil sci-fi spisovateľ William Gibson v roku 1992 a odvtedy sa stal neoddeliteľnou súčasťou slovníka informatikov, sociológov a politikov zaoberajúcich sa prvkami informačnej spoločnosti.

svet, je fiktívny priestor, v ktorom prebieha komunikácia medzi jednotlivými subjektami, pričom aspoň jeden z nich je celkom reálny¹³.

V rámci prostriedkov IKT je možné prvky kybernetického priestoru vytvárať prostredníctvom moderných počítačových sietí. S rozvojom internetu – veľmi zjednodušene povedané: celosvetovej počítačovej siete – sa tento priestor stáva súčasťou života čoraz väčšieho počtu obyvateľov našej planéty. Súčasne však možno povedať, že čím sofistikovanejšie sú internetové technológie, kvalitnejšie prepojenia a prehlbujúca sa počítačová gramotnosť, čím viac internet v sebe integruje aj predtým samostatné technologické celky (napríklad mobilné siete), tým viac pojem kybernetického priestoru splýva s obsahom pojmu internet¹⁴.

Internet¹⁵ je tak aktuálnou technologickou realizáciou virtuálneho sveta. Súbežne sa realizuje snaha prostredníctvom internetu čo najviac integrovať reálny svet so svetom virtuálnym¹⁶.

Treba poznamenať, že vzhľadom na neustály rozvoj technologických prostriedkov podieľajúcich sa na fungovaní internetu a smerovanie k internetu vecí¹⁷, sa uvedená paradigmatická zmena v spoločnosti neustále prehĺbuje a tým aj pokračuje premena celej spoločnosti na spoločnosť informačnú¹⁸. Ruka v ruke s tým prichádza i k prehľbovaniu dôsledkov takejto zmeny na život ľudskej spoločnosti i jednotlivcov v celej jeho šírke.

1.4. Vplyv virtuálneho sveta na život človeka a spoločnosti

S príchodom digitálneho veku sa v rozvinutých častiach sveta život bez prostriedkov IKT stáva pre nastupujúce generácie prakticky nemysliteľný. Samotné technológie čoraz hlbšie

13 V súčasnosti už prebiehajú pokusy o redefinovanie virtuálneho sveta, v ktorom aspoň jeden zo subjektov komunikácie už nemusí byť človek, ale stroj s prvkami umelej inteligencie a strojového učenia.

14 ŠANTAVÝ, P. *Internet – nové fórum na ohlasovanie evanjelia* [on-line]. príspevok na odbornom seminári Potrebujeme mediálnu výchovu?, RKCMBF UK, Bratislava 2002. [cit. 16. mája 2018].
Dostupné na internete: <<http://paulus.frcth.uniba.sk/faculty/new/science/conferences/20020504/5-Santavy.html>>

15 Internet je celosvetový systém prepojených počítačových sietí na základe štandardizovaných pravidiel (súbor protokolov TCP/IP,...). Internet v súčasnosti navzájom prepája milióny rôznych počítačových sietí a v nich prakticky miliardy zariadení, pričom zastrešuje neustále rastúci počet informačných zdrojov a služieb.
Por. *Internet* [on-line]. [cit. 16. mája 2018].
Dostupné na internete: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Internet>>

16 V súčasnosti pre fungovanie kybernetického priestoru sú podstatné dve množiny prostriedkov: webové technológie a mobilné siete. K nim sa pridáva i nastupujúci internet vecí, ktorého podstatou je integrovanie objektov reálneho sveta do navzájom prepojenej siete a internetu prostredníctvom inteligentných senzorov, elektroniky a pokračujúcej miniaturizácie jednoúčelových mikropočítačov.

17 Dokumenty a štandardizácia venujúca sa fenoménu Internet of things sú k dispozícii na webovej stránke *International Telecommunication Union* – špecializovanej organizácie OSN, ktorá sa zaoberá problematikou IKT.
Dostupné na internete: <<http://www.itu.int/en/ITU-T/gsi/iot/Pages/default.aspx>>

18 Orientácia na vedomostnú a informačnú spoločnosť sa stala jasnou politickou voľbou prakticky vo všetkých rozvinutých častiach sveta (USA, EÚ, Japonsko a ďalšie ázijské ekonomiky, Rusko, Čína, India,...). Napríklad orientácia Európskej únie na vedomostnú spoločnosť (knowledge-based society) bola deklarovaná vo všetkých stratégiách terajšieho milénia – Lisabonská stratégia 2000, Lisabonská stratégia 2005 i Európa 2020.
Por. *Lisabonská stratégia* [on-line]. [cit. 22. júna 2018].
Dostupné na internete: <<http://www.eu2020.gov.sk/lisabonska-strategia/>>
Por. *Európska stratégia 2020* [on-line]. [cit. 22. júna 2018].
Dostupné na internete: <<http://www.eu2020.gov.sk/strategia-europa-2020/>>

a zároveň intenzívnejšie vplývajú na ľudský život, ktorý sa pod ich vplyvom u nastupujúcich generácií radikálne mení¹⁹.

Takto sa postupne **digitálny vek stáva priestorom pre zmenu paradigmy a postupný príchod informačnej spoločnosti**, ktorej prejavy najviac badáme vo virtuálnom svete, ktorý ako kybernetický priestor – ako sme už uviedli – je v súčasnosti tvorený predovšetkým internetom.

Pripomeňme niektoré črty rodiacej sa informačnej spoločnosti, ktoré boli doteraz spomenuté:

- exponenciálny vedecký rozvoj a jeho aplikácia na poli IKT;
- v dnešnej dobe prakticky permanentná technologická revolúcia;
- geometrický rast spracovávaných informácií a uchovávaných dát;
- posun vo využívaní IKT z roviny možnosti do roviny nutnosti;
- presahovanie geografických i kultúrnych vzdialeností a pretváranie vnímania spoločnosti ako *global village*. Spoločnosť sa vo svojom fungovaní stáva nezávislou od priestoru;
- spoločnosť sa mení na vedomostnú a zameranú na špičkové technológie;
- informačné a komunikačné technológie už nie sú iba prostriedkom, ale sa stávajú kontextom;
- mení sa nielen spôsob práce, ale i čas a životný priestor: prichádza k virtualizácii času a priestoru;
- medziľudské vzťahy zažívajú boom rôznych foriem spolupráce a koexistencie, čo len odráža obrovskú dynamiku vývoja a zmien informačného priestoru presahujúcu technológie a meniacu spoločnosť.

1.5. Fenomény vplyvu rodiacej sa informačnej spoločnosti

Vplyv virtuálneho sveta a rodiacej sa informačnej spoločnosti na život človeka je veľmi komplexný a – treba povedať – i neustále sa rozvíjajúci a prinášajúci nové aspekty. Uvádzame tie z nich, o ktorých z doterajšieho vývoja môžeme povedať, že sú viac než len aktuálnymi, resp. módnymi trendami, ale **patria k tým fenoménom informačnej spoločnosti, s ktorými treba v dlhodobom horizonte rátať a zároveň vnímať aj ich negatívnu konotáciu**²⁰:

- relativizácia priestoru a času;
- virtualizácia vzťahov, virtuálne komunity;
- relativizácia hodnôt;
- celé spektrum postojov doplnené o hľadanie nových foriem spolupráce a vzťahov;
- bezprecedentná dostupnosť prakticky čohokoľvek;
- disproporcja medzi technikou a spoločnosťou;
- veľká dynamika vývoja informačného priestoru;
- digitálne diferencovanie ľudstva (digital divide);
- informačná explózia;

19 HUMBER, M. *Technology and Workforce: Comparison between the Information Revolution and the Industrial Revolution* [on-line]. University of California, Berkeley 2007 [cit. 16. mája 2018].
Dostupné na internete: <<http://infoscience.epfl.ch/record/146804/files/InformationSchool.pdf>>

20 Popis i krátka analýza jednotlivých fenoménov je uvedená v druhej kapitole licenčnej práce *Analýza virtuálneho sveta v kontexte náboženskej formácie, pôsobenia a života Cirkvi*.
ŠANTAVÝ, P. *Analýza virtuálneho sveta v kontexte náboženskej formácie, pôsobenia a života Cirkvi* [licenčná práca], RKCMBF UK, Bratislava, 2017.

- preťaženie a stres;
- nové formy závislosti;
- autorský vzťah k dielam a informáciám v IS;
- chyby v prostriedkoch IKT a informačná kriminalita;
- informácia ako nástroj moci;
- postmoderna vo virtuálnom svete;
- osobné dáta a digitálna identita;
- mediálna a digitálna existencia;
- eGovernment, eHealth, znalostná spoločnosť – politický tlak na smerovanie k informačnej spoločnosti;
- mýty informačnej spoločnosti.

Uvedené fenomény v kontexte exponenciálneho technologického rozvoja, permanentnej digitálnej revolúcie, spoločenských zmien a tým aj podmienených zmien v medziľudských vzťahoch **konfrontujú základné morálne princípy a hodnoty, evokujú nájostjivé otázky pre rozlišovanie, pevné morálne postoje a konanie v moderných oblastiach života.**

Viacere z uvedených fenoménov sú rozpracovávané a riešené, či už z aspektu teologického, psychologického alebo pastorálneho. **Niektoré oblasti sú však ešte stále nedostatočne podchytené a v cirkevných kruhoch jestvuje nezvykle široké spektrum názorov a postojov²¹.**

Osobitný pohľad by sme preto chceli venovať viacerým problémom, ktoré s mediálnou a politickou nájostjivosťou sa prejavili v posledných rokoch, potrápiac tak súčasnú modernú spoločnosť a ktoré – ak by neboli uspokojivo vyriešené – **majú potenciál prerásť až do roviny deštrukcie základov v budúcnosti naplno rozvinutej informačnej spoločnosti.**

Ide o:

- únik a zverejňovanie tajných informácií (**whistleblowing**);
- plošné monitorovanie a sledovanie ľudí (government and organization **surveillance**);
- prostriedky informačnej kriminality v službe štátu, vlády a tajných služieb (**intelligence information criminality/cyberterrorism**);
- kybernetické vedenie vojny (**cyberwarfare**) a umelá inteligencia (**artificial intelligence**).

1.6. Vplyv postmodernity

Analýza a náčrt riešenia viacerých problémov spojených s rozvojom informačnej spoločnosti a virtuálneho sveta nie sú možné bez uvedomenia si aktuálneho dejinného kontextu. Osobitne v akademických kruhoch súvisiacich s rozvojom informačných a komunikačných technológií existujú sklony vnímať spoločnosť ako neustálu modernu, ktorá síce v mnohých oblastiach znamená kultúrnu revolúciu i hodnotovú revolúciu, no stále kladie veľký dôraz na *racio*.

21 Napr. v prípade zverejnenia tajných dokumentov NSA Edwardom Snowdenom sú z pohľadu morálnej teológie a etiky prezentované postoje od absolútneho nesúhlasu a žiadania najvyššieho trestu pre vlastizradu na jednej strane až po absolútnu akceptáciu označujúcu pána Snowdena za jedného z najväčších hrdinov súčasnosti na strane druhej. Edward Snowden (* 21. jún 1983) je americký whistle-blower, ktorý dal novinárom denníka The Guardian k dispozícii dokumenty o sledovacích aktivitách americkej NSA či britskej Government Communications Headquarters.

Por. *Edward Snowden* [on-line]. [cit. 16. júla 2018].

Dostupné na internete: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Edward_Snowden>

Predpoklad racionality v spojení s analýzou fenoménov virtuálneho sveta vedie mnohokrát k nesprávnym záverom a omylom. Uvedomenie si, že **informačný svet je zasadený do postmodernity s jej relativizáciou pravdy, rezignáciou na racio a akcentovaním emócií a zážitkov**²², je jedným z kľúčov k chápaniu výziev, rizík a potenciálu, ktorý v sebe vyššie uvedené problémy obnášajú.

Virtuálny svet je tak dejiskom i katalyzátorom prerastania modernistickej racionalizácie etiky a morálnych hodnôt do postmodernistickej rezignácie na *racio*. Stráca sa schopnosť vnímať a hodnotiť veci i udalosti racionálne a objektívne. Čoraz väčší dôraz sa kladie na formu a zážitok, resp. emócie, ktoré sú prostredníctvom informačných technológií v mediálnom svete navodené. Človek následne častokrát hodnotí a rozhoduje sa pudovo alebo podvedome, povrchrne, len na základe pozitívnej, či negatívnej emócie²³.

I keď badať reálny odstup od racionálneho vnímania, rozvíjanie postmodernity práve v rámci virtuálneho sveta a prostredníctvom prostriedkov IKT navodzuje falošnú atmosféru pseudovedeckých a pseudohodnotových postojov, čo je živnou pôdou pre akékoľvek nekalé pôsobenie a spoločenskú, obchodnú i psychologickú manipuláciu s ľuďmi.

2. Morálne princípy

Akcentované problémy modernej spoločnosti – únik a zverejňovanie tajných informácií (whistleblowing), plošné monitorovanie a sledovanie ľudí (government and organization surveillance), prostriedky informačnej kriminality v službe štátu, vlády a tajných služieb (intelligence information criminality/cyberterrorism) i kybernetické vedenie vojny (cyberwarfare) a umelá inteligencia (artificial intelligence) – nie je možné adekvátne analyzovať a nachádzať uspokojivé odpovede bez vymedzenia základných morálnych princíпов, ktoré je treba na ne aplikovať:

- **pravdovravnosť a klamstvo;**
- **rešpektovanie tajomstva;**
- **právo na súkromie;**
- **právo na informácie a sloboda prejavu;**
- **koncept základných ľudských práv;**
- **vedenie vojny a spravodlivá vojna.**

22 KONDRLA, P. Postmoderna – priestor pre svojské alternatívy. In: *Rozmer* 1/2013, str. 16-20.

23 ŠANTAVÝ, P. *Analýza virtuálneho sveta v kontexte náboženskej formácie, pôsobenia a života Cirkvi* [licenciátska práca], RKCMBF UK, Bratislava, 2017, str. 41-42.

3. Uvedenie do problematiky – Únik a zverejňovanie tajných informácií (*whistleblowing*)

Pre náhľad do problematiky a súvisiace morálne výzvy uvádzame ako modelový prípad pohľad na whistleblowing v kontexte informačnej spoločnosti a virtuálneho sveta. Výraz *whistleblowing* (alebo *whistle-blowing* - ten, kto píská na píšťalku) sa označuje zverejnenie nekalých, resp. nelegitímnych praktík spoločností alebo štátnych inštitúcií interným zamestnancom. Ide buď o zverejnenie mediálne, alebo o upozornenie konkrétnych štátnych orgánov (napr. štátna kontrola, polícia, orgány činné v trestnom konaní vo všeobecnosti a pod.)²⁴.

Whistleblowing nie je záležitosťou posledných rokov, je známy už od sedemdesiatych rokov 20. storočia, pričom jeho použitie je vo viacerých krajinách legislatívne upravené²⁵.

Problémom sa stal v súčasnosti, keď whistleblowing zasiahol tajné služby a politické špičky veľmocí, pričom s rozvojom IKT je možné zverejniť veľké objemy odhalených dát a skutočností prakticky celému svetu. Zároveň je možné takto zverejňovať informácie, či kódy, ktoré v dobe informačných technológií sa dajú použiť aj ako nástroje elektronického vedenia vojny, či kybernetických útokov a sledovaní.

Najznámejšími kauzami v poslednom desaťročí sú Cablegate a Snowden/NSA.

3.1. Cablegate

V prípade Cablegate²⁶ išlo o únik a postupné zverejňovanie viac než 250 tisíc tajných dokumentov, správ a depeší veľvyslanectiev USA v druhej polovici roku 2010²⁷. Vo väčšine prípadov to boli neoficiálne záznamy a správy diplomatov hodnotiace politikov a pomery v jednotlivých krajinách.

Ako uvádza samotná stránka WikiLeaks, zverejňované dokumenty dávajú "bezprecedentný pohľad do zahraničných aktivít vlády USA"²⁸. Keďže často krát ide o veľmi kritické správy a niekedy – vzhľadom na politické spojenectvá – i veľmi kontroverzné správy, zverejnenie týchto správ sa stretlo s veľkou nevôľou na viacerých stranách:

- vo vládnych kruhoch USA, ktoré museli vynakladať veľké diplomatické úsilie na zmiernenie dôsledkov vo vzťahoch s vládami dotknutých krajín;
- v krajinách, ktorých sa tajné dokumenty dotýkajú a v ktorých vzrastala vlna kritiky, či už vzhľadom na odhalené skutočnosti, alebo vzhľadom na odhalené postoje diplomatov USA k daným krajinám;
- vo verejnosti, ktorá sa takto dozvedala o politických praktikách a postojoch politikov

24 Por. *Whistleblowing* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Whistleblowing>>

25 16. októbra 2014 bol i v Slovenskej republike prijatý zákon č. 307/2014 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti. Neformálne je tento zákon pomenovaný aj ako "zákon o whistleblowingu".

26 Termín odvodený podľa vzoru *Watergate* a škandálu prezidenta Nixona a republikánov USA z roku 1972 od *The United States diplomatic cables leak*.

27 Por. *United States diplomatic cables leak* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://wikileaks.ch/cablegate.html>>

28 Por. *United States diplomatic cables leak* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://wikileaks.ch/cablegate.html>>

najvýznamnejšej moci sveta.

Mediálny svet je plný rôznych názorov a komentárov k tejto kauze, ktoré pokrývajú prakticky celé spektrum postojov od výziev na úplné zverejňovanie tajných dokumentov vlád a štátov až po represálie voči organizáciám typu WikiLeaks s návrhmi na fyzickú likvidáciu jej predstaviteľov (osobitne jej zakladateľa Juliana Assangeho) a úplnú cenzúru internetu (zdôvodňujúc to tým, že ide o teroristické útoky a ohrozenie národnej bezpečnosti).²⁹

Samotná kauza Cablegate rezonovala verejnosťou o to viac, že nadväzovala na informácie o viacerých vojenských, resp. bezpečnostných operáciách, ktoré mali zostať utajené, avšak boli prostredníctvom Wikileaks zverejnené³⁰.

Wikileaks je nezisková organizácia, ktorá sa zameriava na odhaľovanie a zverejňovanie tajných informácií. V súčasnosti ide už o cca. 10 miliónov dokumentov, pričom i naďalej pokračuje v investigatívnej činnosti a borí sa s neustálym tlakom spravodajských služieb a politických špičiek.³¹

3.2. Snowden a NSA

Azda najväčšou kauzou v dejinách whistleblowingu je zverejnenie tajných materiálov NSA jej bývalým pracovníkom a neskorším kontraktorom Edwardom Snowdenom.

Edward Snowden (* 21. jún 1983) je americký whistle-blower, ktorý dal novinárom denníka The Guardian k dispozícii dokumenty o sledovacích aktivitách americkej National Security Agency (NSA) či britskej Government Communications Headquarters (GCHQ).

Po prerušení výcviku so špeciálnymi jednotkami pracoval pre NSA a CIA ako špecialista na informačné technológie, pričom postupoval až na post s diplomatickou ochranou v Ženeve. Tam nastáva jeho vnútorný zlom, vidiac dopad fungovania vládnej administratívy na svet: *uvedomil som si, že som súčasťou mašinérie, ktorá spôsobuje viac zlého než dobrého*.³²

Keďže náprava nenastala ani po zmene vládnej garnitúry (nástup Baracka Obamu), rozhodol sa – v tom čase ako zamestnanec Booz Allen Hamilton (externá firma NSA) – odísť zo spravodajských služieb a postupne zverejňovať extrémne množstvo prísne tajných dokumentov vlády USA a tajných služieb. Edward Snowden tajne odletel do Hongkongu so štyrmi notebookmi plnými

29 ŠANTAVÝ, P. *Svet po... fenomén WikiLeaks, Cablegate a dôsledky pre moderný svet*, [on-line]. [cit. 31. júla 2018]. Dostupné na internete: <https://christ-net.sk/wikileaks_a_cablegate>

30 Išlo osobitne o tieto odhalenia:

- odhalenie videa, na ktorom bolo zachytené zabíjanie irackých civilistov a novinárov Reuters (WikiLeaks zverejnilo video v apríli 2010; <http://en.wikipedia.org/wiki/Wikileaks#2010>);
- odhalenie 91 731 dokumentov z vojny v Afganistane (WikiLeaks ich zverejnili 25. júla 2010), z ktorých niektoré opisujú zabíjanie civilistov, omyly pri vojnových operáciách a praktiky špeciálnych jednotiek (<http://en.wikipedia.org/wiki/Wikileaks#2010>);
- prostredníctvom Wikileaks bolo zverejnených 391 832 dokumentov z vojny v Iraku, v ktorých osobitne rezonovalo mučenie politických odporcov irackými orgánmi tolerované a prehliadané armádou i zástupcami USA (http://en.wikipedia.org/wiki/Iraq_War_documents_leak).

31 Por. *WikiLeaks* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://en.wikipedia.org/wiki/WikiLeaks>>

32 *Profile: Edward Snowden* [on-line]. BBC, 2013-06-24, [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-22837100>>

zašifovaných tajných informácií. Využívajúc šifrovanie, prostriedky darknetu³³ a profesionálne krytie, tajne sa stretol s redaktormi The Gurdian, ktorí 5. júna 2013 zverejnili prvý z článkov založených na Snowdenovom odhalení.³⁴

V priebehu niekoľkých mesiacov boli z množstva tajných informácií, ktorými Snowden disponoval, zverejnené nasledovné kauzy:

- tajný súdny príkaz, ktorým americká vláda donútila telekomunikačnú firmu Verizon Communications sprístupniť milióny záznamov telefonických hovorov,³⁵
- tajný národný bezpečnostný program elektronického sledovania občanov PRISM, ktorý NSA prevádzkovala v USA od roku 2007,³⁶
- odhalenie tajného programu Tempora z dielne britskej spravodajskej služby GCHQ, ktorý od roku 2012 neustále sleduje a aj fyzicky ukladá telefónne hovory (max. 30 dní), internetové informácie a metadáta ľubovoľných osôb na svete, t.j. priamo ich telefónne hovory, obsahy ich e-mailových správ, ich príspevky na Facebooku, zoznam nimi navštívených stránok atď. GCHQ získané dáta a analýzy poskytuje aj NSA,³⁷
- odhalenie odpočúvania čínskych hovorov a sms agentúrou NSA,³⁸
- odhalenie odpočúvania a napojenia sa na počítačové siete, ktoré NSA konalo v budovách diplomatického zastúpenia EÚ a OSN vo Washingtone a pri OSN. V dokumentoch z roku 2010 sú Európania explicitne uvedení ako cieľ sledovacieho útoku.³⁹

Snowdenove odhalenia boli sprevádzané veľkou mediálnou odozvou. To, pred čím niektorí

33 Darknet je technologicky izolovaná časť internetu a IKT vo všeobecnosti, na ktorej je kladený dôraz na anonymitu a bezpečnosť. Jej možnosti sú najčastejšie využívané buď na ochranu pred sledovaním, alebo na kriminálne aktivity. Darknet je častokrát spojovaný s jeho obsahom (Darkweb) a skrytými službami (Tor services).
Por. *Darknet* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://en.wikipedia.org/wiki/Darknet>>

34 GIDDA, M. *Edward Snowden and the NSA files – timeline* [on-line]. The Gurdian, [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/world/2013/jun/23/edward-snowden-nsa-files-timeline>>

35 Vzhľadom na ústavu USA a jej dodatky išlo o nezákonné a nelegitímne konanie voči občanom USA.

GIDDA, MIRREN. *Edward Snowden and the NSA files – timeline* [on-line]. The Gurdian, [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/world/2013/jun/23/edward-snowden-nsa-files-timeline>>

36 Por. *PRISM (NSA)* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <[https://sk.wikipedia.org/wiki/PRISM_\(NSA\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/PRISM_(NSA))>

37 Por. *Tempora* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://sk.wikipedia.org/wiki/Tempora>>

38 LAM, L., CHEN, S. *US spies on Chinese mobile phone companies, steals SMS data: Edward Snowden* [on-line]. South China Morning Post, 23.3.2013, [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://www.scmp.com/news/china/article/1266821/us-hacks-chinese-mobile-phone-companies-steals-sms-data-edward-snowden>>

39 POITRAS, L., ROSENBACH, M., SCHMID, F., STARK, H. *NSA horcht EU-Vertretungen mit Wanzen aus* [on-line]. Der Spiegel, 29.6.2013, [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/netzwelt/netzpolitik/nsa-hat-wanzen-in-eu-gebäude-installiert-a-908515.html>>

POITRAS, L., ROSENBACH, M., STARK, H. *NSA überwacht 500 Millionen Verbindungen in Deutschland* [on-line]. Der Spiegel, 30.6.2013, [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/netzwelt/netzpolitik/nsa-ueberwacht-500-millionen-verbindungen-in-deutschland-a-908517.html>>

odborníci z oblasti informačnej bezpečnosti varovali pre rok 2013 a čo väčšina odbornej verejnosti i politikov považovala za prehnané, či paranoidné, sa ukázalo ako pravdivé: **prostriedky a možnosti informačných technológií v spoločnosti, ktorá sa mení na informačnú, sú reálne zneužívané tajnými službami, vládnymi agentúrami a korporáciami.**

Tak, ako sa v globálnej politike a riešení terorizmu hovorí o dobe pred a po páde dvojčiek, v oblasti ochrany súkromia, sledovania a kybernetickej bezpečnosti sa hovorí o dobe pred a po Snowdenovi. Okrem morálneho a etického hodnotenia zverejnenia prísne tajných dokumentov spravodajských služieb USA sa doba po Snowdenovi snaží pragmaticky vyrovnať s odhalenými problémami a v súčasnosti sa už – technologicky i politicky – úplne inak pristupuje k ochrane súkromia a bezpečnosti dát. Vo viacerých krajinách sa však súbežne stupňuje tlak na legalizáciu odhalených metód špehovania a monitorovania ľudí, aby konanie, ktoré bolo predtým tajné a v súčasnosti je mnohokrát technologicky blokované, bolo legalizované a nariadené zákonom.⁴⁰ Základným argumentom pre legalizáciu býva potreba národnej bezpečnosti (kybernetický terorizmus a terorizmus vo všeobecnosti, vojenská obrana štátu) a boj s kriminalitou (detská pornografia, obchodovanie s ľuďmi a drogová činnosť).

3.3. Morálny a etický rozmer whistleblowingu

Reakcie na Cablegate (whistleblowerom bol analytik vojenskej rozviedky Bradley Manning) a konanie Edwarda Snowdena⁴¹ boli a sú veľmi rozporuplné: úplné odmietanie tohto konania, čo bolo prezentované a medializované politickými špičkami viacerých štátov, ba dokonca na pôde kongresu USA bol navrhnutý najvyšší trest pre vlastizrada a potreba fyzickej eliminácie Snowdena na spôsob teroristov, napr. Usama bin Ladina (Bradley Manning bol za Cablegate odsúdený na dlhoročné väzenie).

Opakom boli a sú reakcie absolútne schvaľujúce toto konanie a označujúce osobitne pána Snowdena za jedného z najväčších hrdinov súčasnosti.

Asi nikto znaly problematiky nebude rozporovať dôležitosť a dôsledky týchto dvoch prípadov whistleblowingu pre modernú spoločnosť. Avšak aj medzi tými, ktorí uvedené kauzy detailne poznajú, nájdeme diametrálne odlišné morálne hodnotenie samotných činov a aj ich aktérov.

Podobne môžeme povedať aj o vyššie uvedených dôsledkoch od ochrany súkromia a zvýšenej bezpečnosti až po legislatívne tlaky na sledovanie a monitorovanie opierajúce sa o existujúce závažné spoločenské problémy.

Nielen z pohľadu retrospektívy, ale tiež vzhľadom na potenciálne ďalšie kauzy a možno aj osobné konanie každého jednotlivca informačnej spoločnosti, treba si klásť viaceré otázky:

- existuje i v dnešnej modernej spoločnosti právo na tajomstvo, či už osobné alebo akékoľvek iné v kontexte osoby vzhľadom na štát alebo štátu vzhľadom na spoločnosť?

40 Napr. najnovší návrh zákona v Austrálii, podľa ktorého môže byť vlastník zašifrovaného zariadenia odsúdený až na desať rokov väzenia, ak odmietne odšifrovať svoje zariadenie. Podobnú legislatívu má už napr. Veľká Británia. BRADBURY, D. *Australians who won't unlock their phones could face 10 years in jail* [on-line]. Naked Security, 16.8.2018, [cit. 21. augusta 2018].

Dostupné na internete: <<https://nakedsecurity.sophos.com/2018/08/16/australians-who-wont-unlock-their-phones-could-face-10-years-in-jail/>>

41 Zámerne sme v jednom prípade skôr hovorili o kauze (Cablegate) a v druhom o whistleblowerovi (Edward Snowden).

- ako odlišiť legitímny whistleblowing od únikov a prezradení tajomstiev, na ktorých ochranu má vlastník (štát, organizácia, jednotlivec) plné morálne právo?
- za akých podmienok je morálne zverejňovanie tajných informácií – čo, v akom rozsahu a komu/kde/ako je možné zverejniť?
- do akej miery môžu byť vystavené ohrozeniu životy jednotlivcov pri zverejňovaní (napr. spoločné dobro z odhalenia konania, na základe ktorého boli usmrtené stovky obetí, resp. sú ohrozené životy a fungovanie spoločnosti vs. s tým súvisiace odhalenie spravodajských postupov, či agentov v teréne, ktorých životy sú na základe whistleblowingu ohrozené)?
- aký je pomer medzi (geo)politickými dôsledkami a zadosťučinením spravodlivosti v kontexte spoločného dobra i práv jednotlivcov?
- ako efektívne a súčasne morálne chrániť tajomstvo v informačnej dobe?
- ako skĺbiť činnosť spravodajských služieb s ich efektívnou kontrolou v dobe extrémneho rozvoja informačných technológií?
- akým spôsobom narábať s možnosťami umelej inteligencie, ktorá môže spracovávať také dôverné dáta, u ktorých bez príkazu súdov neakceptujeme ľudské vstupovanie?⁴²
- ako kategorizovať a hodnotiť analýzy data miningu⁴³ a umelej inteligencie, na základe ktorých sa realizujú rozhodnutia dotýkajúce sa až popráv, smrtiacich vojenských útokov, či masovej medializácie?⁴⁴

-
- 42 V priebehu posledných troch rokov prichádza k enormnému rozvoju umelej inteligencie (AI – artificial intelligence) – jej metód, technologických riešení a predovšetkým jej schopností prezentovaných na dosiahnutých výsledkoch. Vzhľadom na učiace sa schopnosti, ktoré vie následne aplikovať na extrémne veľké objemy dát, sa AI s úspechom začína používať nielen v korporátnej sfére (big data, obchodné modely a na mieru šitá interakcia techniky podľa prejavov konkrétnej osoby), ale aj v politike (predikcie, verejná mienka,...), bezpečnostných zložkách (identifikácia rizikových skupín na internete, vyhľadávanie osôb,...), armáde (obránné systémy reagujúce na nové a doteraz nepreskúmané hrozby, útoky a škodlivý kód útočníka) a spravodajských službách. Keďže ide o spracovanie, do ktorého človek vôbec nezasahuje, vo veľkej miere sa obchádza legislatíva vyžadujúca súdny príkaz pre prístup k osobným údajom osôb.
- 43 Data mining (dolovanie dát) je analytický proces navrhnutý na skúmanie veľkého množstva dát podľa konkrétnych vzorov a väzieb. Výsledkom sú množiny dát, splňujúcich žiadané podmienky, prípadne predikcia ďalšieho vývoja, správania, atď.
Por. *Data mining* [on-line]. [cit. 31. júla 2018].
Dostupné na internete: <https://en.wikipedia.org/wiki/Data_mining>
- 44 V roku 2014 bývalý riaditeľ CIA a NSA na The Johns Hopkins Foreign Affairs Symposium vyhlásil: *We kill people based on metadata*. (Na základe metadát zabíjame ľudí.)
The Price of Privacy: Re-Evaluating the NSA [on-line]. [cit. 31. júla 2018].
Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=kV2HDM86XgI&t=18m>>
V súčasnosti sa analýza metadát (nie priamo obsah komunikácie, ale informácie o komunikácii – kto, kedy, komu, ako častokrát, v akej korelácii s inými udalosťami a osobami, atď.) zveruje umelej inteligencii, ktorá tak defacto rozhoduje až o bytí a nebytí, generuje dôkazy, ktoré môžu byť použité pri obvinení z vlastizrady, identifikuje podozrivé osoby a pod.
Možno povedať, že sa ešte nachádzame v dobe, keď nemožnosť popísať procesy, na základe ktorých sa umelá inteligencia rozhoduje (vieme navrhnúť a realizovať rôzne typy AI, avšak to, čo sa vo vnútri deje pri jej činnosti, presne popísať nevieme), bráni v armádnom nasadení v rámci smrtiacich prostriedkov. V oblasti spravodajských služieb a kybernetického vedenia vojny je však použitie reálne – a tým aj dôsledky, ktoré z využitia AI vyplývajú. Môžeme si všimnúť, že viaceré položené otázky presahujú rámec whistleblowingu a dotýkajú sa aj jednej či viacerých ďalších akcentovaných tém (surveillance, cyberwarfare,...).

- ako posúdiť kontext zverejnenia (forma, čas, médium, spoločenská a politická situácia), aby sa predišlo riziku zneužitia, či vzniku škôd?
- ako riešiť právnu, spoločenskú i osobnú ochranu whistleblowerov a na druhej strane postihovať tých, ktorí pod rúškom whistleblowingu konajú amorálne?
- akým spôsobom sa podieľajú osobné záujmy whistleblowera na morálnosti a opodstatnenosti odhalenia skrytých skutočností?
- aký vplyv a dôsledky môže mať kontext postmodernity na oprávnenosť a rozsah jednotlivých prípadov whistleblowingu?

4. Záver – výzva na riešenie

Riešenie akcentovaných problémov – únik a zverejňovanie tajných informácií (whistleblowing), plošné monitorovanie a sledovanie ľudí (government and organization surveillance), prostriedky informačnej kriminality v službe štátu, vlády a tajných služieb (intelligence information criminality/cyberterrorism) i kybernetické vedenie vojny (cyberwarfare) a umelá inteligencia (artificial intelligence) – **v sebe zahŕňa ponajprv poctivú a hlbokú analýzu týchto fenoménov a následnú aplikáciu morálnych princípov na ne.**

Predpokladáme, že aplikácia morálnych princípov môže v sebe zahŕňať aj **potrebu teologického rozvoja**, reflektujúc tak nóvum akcentovaných problémov v paradigmatickej zmene informačného sveta.

Treba však zdôrazniť, že neprijímame posmodernistický aspekt zmeny paradigmy, ktorý sa prejavuje v relativizácii pravdy a jej ideologickej degradácii, ale sme presvedčení a veríme, že na základe dôkladnej analýzy problému a aplikácie morálnych princípov riešenie existuje. Inak povedané – na rozdiel od postmodernistickej predstavy rôznorodosti riešení, pohľadov a postojov absentujúcich pevný a jednoznačný morálny základ, katolícka teológia vie ponúknuť morálne správne a principiálne riešenia.

Na základe riešenia morálnych aspektov týchto problémov Cirkev k nim môže zaujať autentický postoj vychádzajúci z Božieho zjavenia i prirodzeného zákona, môže formovať veriacich v morálnom a etickom správaní a v neposlednom rade môže prispieť do diskusie ohľadom hodnotových fundamentov a etických pravidiel, na ktorých bude informačná spoločnosť postavená. Ide o naliehavú výzvu súčasnosti, keďže sa nachádzame v čase kladenia základov informačnej spoločnosti, ktorá – vzhľadom na permanentný rozvoj a dynamiku zmien technologických, sociologických a psychologických aspektov – na riešenie určite nebude čakať.

Zoznam použitej literatúry

BRADBURY, D. *Australians who won't unlock their phones could face 10 years in jail* [on-line]. Naked Security, 16.8.2018, [cit. 21. augusta 2018].

Dostupné na internete: <<https://nakedsecurity.sophos.com/2018/08/16/australians-who-wont-unlock-their-phones-could-face-10-years-in-jail/>>

Európska stratégia 2020 [on-line]. [cit. 22. júna 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.eu2020.gov.sk/strategia-europa-2020/>>

HUMBER, M. *Technology and Workforce: Comparison between the Information Revolution and the Industrial Revolution* [on-line]. Berkeley: University of California, 2007. [cit. 16. mája 2018]. Dostupné na internete:

<<http://infoscience.epfl.ch/record/146804/files/InformationSchool.pdf>>

GIDDA, M. *Edward Snowden and the NSA files – timeline* [on-line]. The Guardian, [cit. 31. júla 2018]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/world/2013/jun/23/edward-snowden-nsa-files-timeline>>

International Telecommunication Union [on-line]. [cit. 16. júla 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.itu.int/en/ITU-T/gsi/iot/Pages/default.aspx>>

KONDRLA, P. *Postmoderna – priestor pre svojské alternatívy*. In: Rozmer 1/2013, str. 16-20.

LAM, L., CHEN, S. *US spies on Chinese mobile phone companies, steals SMS data: Edward Snowden* [on-line]. South China Morning Post, 23.3.2013, [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://www.scmp.com/news/china/article/1266821/us-hacks-chinese-mobile-phone-companies-steals-sms-data-edward-snowden>>

Lisabonská stratégia [on-line]. [cit. 22. júna 2018].

Dostupné na internete: <<http://www.eu2020.gov.sk/lisabonska-strategia/>>

MCLUHAN, E. The source of the term, "Global Village" [on-line]. In: *Marshall McLuhan Studies: Issue 2*, 17.5.2000. [cit. 14. mája 2018].

Dostupné na internete: <http://projects.chass.utoronto.ca/mcluhan-studies/v1_iss2/1_2art2.htm>

MG SIEGLER. *Eric Schmidt: Every 2 Days We Create As Much Information As We Did Up To 2003* [on-line]. [cit. 22. júna 2018].

Dostupné na internete: <<http://techcrunch.com/2010/08/04/schmidt-data/>>

MILLER, D. Cave art: an early example of information processing. In: *MD Comput* 1999, Jan-Feb; 16(1):56-9.

Operačný program Informatizácia spoločnosti [on-line]. [cit. 7. decembra 2017].
Dostupné na internete: <<http://www.informatizacia.sk/opis/598s>>

POITRAS, L., ROSENBACH, M., SCHMID, F., STARK, H. *NSA horcht EU-Vertretungen mit Wanzen aus* [on-line]. Der Spiegel, 29.6.2013, [cit. 31. júla 2018].
Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/netzwelt/netzpolitik/nsa-hat-wanzen-in-eu-gebaeuden-installiert-a-908515.html>>

POITRAS, L., ROSENBACH, M., STARK, H. *NSA überwacht 500 Millionen Verbindungen in Deutschland* [on-line]. Der Spiegel, 30.6.2013, [cit. 31. júla 2018].
Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/netzwelt/netzpolitik/nsa-ueberwacht-500-millionen-verbindungen-in-deutschland-a-908517.html>>

Profile: Edward Snowden [on-line]. BBC, 2013-06-24, [cit. 2013-06-25].
Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-22837100>>

STERLING, B. *The Hacker Crackdown*. In: *Natura* 12/1995-07/1996.

ŠANTAVÝ, P. *Analýza virtuálneho sveta v kontexte náboženskej formácie, pôsobenia a života Cirkvi* [licenciátska práca], RKCMBF UK, Bratislava, 2017.

ŠANTAVÝ, P. *Informačné a komunikačné technológie (1)* [on-line]. Bratislava: RKCMBF UK, 2013. [cit. 14. mája 2018].
Dostupné na internete: <<https://paulus.frcth.uniba.sk/moodle/course/view.php?id=244>>

ŠANTAVÝ, P. *Internet – nové fórum na ohlasovanie evanjelia* [on-line]. In: *Potrebujeme mediálnu výchovu?* Bratislava: RKCMBF UK, 2002. [cit. 16. mája 2018].
Dostupné na internete: <<http://paulus.frcth.uniba.sk/faculty/new/science/conferences/20020504/5-Santavy.html>>

ŠANTAVÝ, P. *Svet po... fenomén WikiLeaks, Cablegate a dôsledky pre moderný svet*, [on-line]. [cit. 31. júla 2018].
Dostupné na internete: <https://christ-net.sk/wikileaks_a_cablegate>

The Price of Privacy: Re-Evaluating the NSA [on-line]. [cit. 31. júla 2018].
Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=kV2HDM86XgI&t=18m>>

VACEK, J., SKALICKÝ, J., VOSTRACKÝ, Z., POTMĚŠIL, J. *Společnost, věda a technologie* [online]. [cit. 16. mája 2018].
Dostupné na internete: <http://www.kip.zcu.cz/kursy/svt/svt_www/2_soubory/2_7.html>

United States diplomatic cables leak [on-line]. [cit. 31. júla 2018].
Dostupné na internete: <<http://wikileaks.ch/cablegate.html>>

Wikipedia.org:

Darknet [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://en.wikipedia.org/wiki/Darknet>>

Data mining [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <https://en.wikipedia.org/wiki/Data_mining>

Edward Snowden [on-line]. [cit. 16. júla 2018].

Dostupné na internete: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Edward_Snowden>

Internet [on-line]. [cit. 16. mája 2018].

Dostupné na internete: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Internet>>

PRISM (NSA) [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <[https://sk.wikipedia.org/wiki/PRISM_\(NSA\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/PRISM_(NSA))>

Tempora [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://sk.wikipedia.org/wiki/Tempora>>

Whistleblowing [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Whistleblowing>>

WikiLeaks [on-line]. [cit. 31. júla 2018].

Dostupné na internete: <<https://en.wikipedia.org/wiki/WikiLeaks>>

Some Challenges of the Information Society in the Field of Moral Theology

Summary

The incoming information society in the context of postmodernism is accompanied by a paradigmatic change that affects, among other things, values and application of the fundamental moral principles. The paper seeks to point out some moral implications and challenges that the information society and modern information and communication resources bring to today's world.

Keywords

Virtual world, information society, whistleblowing, surveillance, intelligence information criminality, cyberwarfare, artificial intelligence, moral theology, principles and values.

ThLic. Ing. Peter Šantavý

Roman Catholic Faculty of Theology

Comenius University in Bratislava